

1899: Thorvald Boecks bok- og manuskriptsamling

Av: Ellen Alm

Thorvald Boeck (1835-1901) eide i sin samtid en av nordens betydeligste private boksamlinger. Boksamlingen utmerket seg ikke alene for sin mengde, som besto av hele 31.467 bind, 610 manuskripter, brev og annet materiale (totalt over 400 hyllemeter). Den utmerket seg også ved sin innholdsmessige kvalitet bestående av mange sjeldne bøker som angår dansk og norsk historie. Boksamlingen inneholdt også flere utenlandske kostbare verk som omhandler Norden. I tillegg fulgte det

med en del “spesialsamlinger” bestående av portretter, prospekter, kart og handskrifter. Særegen er også hans brevsamling, med brev til og fra kjente menn og kvinner.

Thorvald Boeck var født og oppvokst i en av Kristianias bedre familier. Han viste

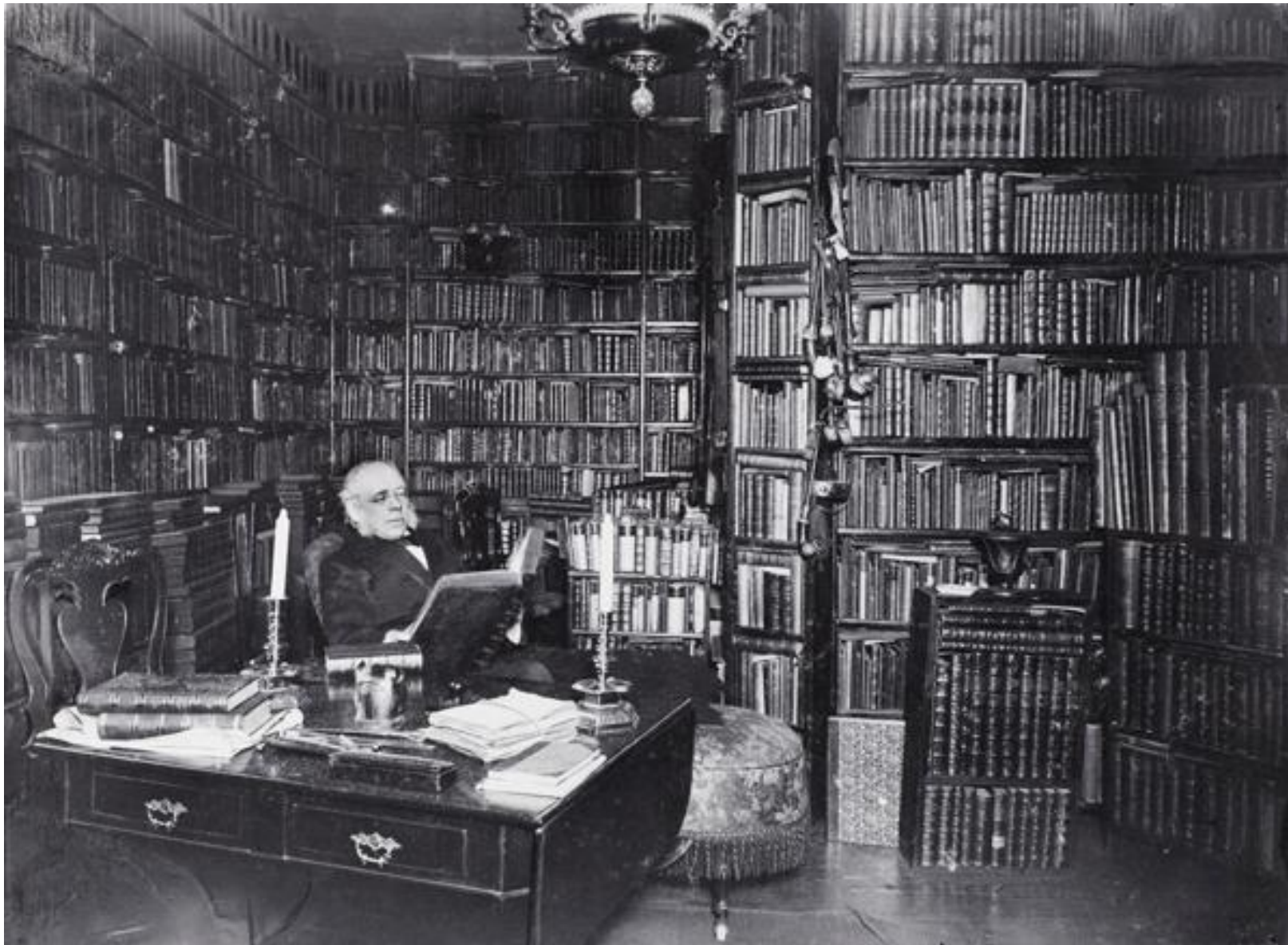
tidlig et stort talent for lærdom og studier. Av utdanning var han jurist, og av yrke ble han revisor og departementsmann.

Thorvald Boeck (1835-1901) Foto ukjent.
NTNU UB Bildesamlingen

Men det er hans lidenskap for bøker som gjorde ham kjent i vide kretser. Allerede som barn viste han en usedvanlig interesse for bøker, som 9-åring mottok han sin første bok, som 25-åring var samlingen økt til over 2000 bind. Sine bøker tok han med seg i sin første jobb som fullmektig i Nord- Trøndelag. Han var tilbake i Kristiania etter to år, og i ny jobb i kirkedepartementet. Det er fra denne tiden han befattet seg med vitenskapelig sysler på fritiden, blant ved å skrive en avhandling som angikk trelast og fiskepriser. For denne vant han gullmedalje. Siden forfattet han flere biografier, topografisk-statistiske arbeider, bokfortegnelser og handbøker.

Oppbyggingen av et bibliotek

Da han giftet seg med prestedatteren og barndomsvenninnen Julie Pauline Louise Maschmann i 1866 og fikk sitt eget hjem, fikk han mulighet for å bygge et fysisk bibliotek for sin boksamling. Det er også fra denne tiden en systematisk innsamling av litteratur tok form. Han ville samle dansk og norsk litteratur fra unionstiden. Til tross for denne tanke, var hans interesser så spredt at det til stadighet også ble innlemmet sjelden og verdifull litteratur fra andre land. Gjennom sine bokstudier utviklet han en egen evne til å identifisere fragmenter og bøker med lakuner. Slik kunne han identifisere verdifulle og sjeldne bokverk i det andre så på som skrap. Mang en god handel fikk han gjort på denne måten.

Thorvald Boeck i sitt bibliotek. Foto: Marie Gleditsch rundt år 1900. NTNU UB Bildesamlingen

Boeck utviklet et stort kontaktnett med personer som tipset ham om hvor det kunne være mulig å få tak i bøker: han var tilstede på auksjoner, i danske og norske antikvariater, hos private i loft og kjellere, i dødsbo og hos skraphandlere og ellers der det muligens måtte befinne seg bøker. Ferieturer ble alltid kombinert med muligheten for en god “bok-jakt”.

Det som ikke passet inn i hans samling, ble likevel tatt vare på for å bytte bort mot mer relevant litteratur. Han hadde mange bytteforbindelser.

Boecks private hjem var et populært sosialt treffsted for Kristianias kulturelite, navn som Ibsen, Undset, Collett og Daa var blant hans nære venner. Det var i biblioteket de samlet seg, i “hulen”, hvor

Bibliofil: en som elsker å lese, beundre og samle bøker, og ofte skaffer seg en stor og spesialisert samling. Bibliofile må ikke nødvendigvis eie bøkene de liker; de kan også beundre dem i biblioteker. En bibliofil er imidlertid som regel en ivrig boksamler, setter ofte formen over innholdet, og legger ofte vekt på gamle, sjeldne eller dyre bøker, førsteutgaver, bøker med spesiell eller uvanlig innbinding, signerte eksemplarer og så videre.

Kilde: <http://no.wikipedia.org/wiki/Bibliofil>

det alltid var så mye interessant å prate om. Det ble sagt om Boeck selv at: *Thorvald Boeck var en sympatisk personlighet, behagelig og interessant, en lun stillfaren herre, der i vennekredsen var omfattet med varme følelser.* (Daae 1921: XXVI). Utenlandske professorer og andre vitenskapsmenn som gjestet

Kristiania oppsøkte gjerne Boecks bibliotek, og alle ble de tatt godt i mot.

Boeck elsket sine bøker, men var raus å dele av sine dubletter når han så litteraturen måtte komme til nytte: Til det islandske landsbibliotek forærte han 754 bind norsk litteratur. Flere hundre norske bind ble donert til Visby skolebibliotek. Teologisk seminar i Norge fikk en god del eldre teologisk litteratur, til jusstudentene donerte han 200 rettsvitenskapelige bind, og det nyopprettede Kristiania folkebibliotek fikk også en del bøker.

Eksempler fra bok og manuskriptsamlingen

Boksamlingen var grovt sett inndelt i skjønnlitteratur, allmenn (andre lands)

historie, norsk og danske historie med sidegrener som kirkehistorie, kulturhistorie, personalhistorie og topografi. Blant de viktige skjønnlitterære verk kan nevnes [Holbergsamlingen](#) (300 bind), som var den største som fantes i landet. Dernest en komplett [Wergelandssamling](#) (100 bind) som det fantes uhyre få eksemplarer av. I tillegg hele serier med tidsskrifter, som den gang var sjelden å finne samlet og fullstendige. Av historiske verk trekkes gjerne frem den meget sjeldne førsteutgaven av [Saxo](#), trykt i Paris 1514 med Joannes Nicolais (Oslo-bispen Jens Nilssøns) autograf. Boksamlingen utmerket seg ved karakteristiske trekk som ga den forhøyet verdi, så som at det var eksemplarer trykt på bedre papir og

at de var eksklusivt innbundet. Bøkene kan være gjort unike ved de var forsynt med personlige dedikasjoner, eller tilført forfatterens egne kommentarer underveis i teksten. I dag finner du boksamlingen bibliotekets BIBSYS katalog.

I *handskriftsamlingen* finner vi mange av de gjeveste manuskriptene i NTNU UBs samlinger. Spesielt vakre er eksemplarene av rikt illuminerte bønnebøkene fra middelalderen. Flere av 1700- og 1800 – tallets litterære kjendiser er representert i samlingen i original form: [Holberg](#), [Nordahl Brun](#), [Welhaven](#), [Wergeland](#), [Bjørnson](#), [Ibsen](#), [Lie](#), [Asbjørnsen](#) og [Vinje](#). Mest kjent for publikum er nok handskriften av Bjørnsons [“Ja, vi elsker”](#) (1863).

Manuskriptene kan søkes i bibliotekets BIBSYS-katalog. *Brevsamlingen* er en uensartet gruppe hvor man finner brev både fra konger og dronninger, kjente politikere, vitenskapsmenn og forfattere i inn og utland. Samlingen mangler en innbyrdes sammenheng, slik som boksamlingen. Det kan nærmest se ut som at hovedmålet med denne gruppen manuskript var å samle kjente signaturer (autografer). I biblioteket kaller vi den derfor for Thorvald Boecks brev – og autografsamling. Brevene er ordnet i en egen katalog.

DKNVS kjøper Thorvald Boecks bibliotek

På sine eldre dager fryktet Thorvald Boeck hva som skulle skje med hans kjære bibliotek ved hans bortgang. Den største redselen var at hans livsverk skulle bli splittet og solgt enkeltvis. Han var vel vitende om at det fantes få i landet, om noen i det hele tatt, som kunne ha råd å kjøpe biblioteket samlet. Beleilig var det derfor at Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondheim på samme tid satt inne med en stor pengegave fra Fru Caroline Jensen, som utelukkende skulle disponeres for bokinnkjøp. Boeck mottok med glede og lettelse tilbudet fra Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab

i Trondheim, som bydde 25.000 kroner for hele biblioteket. Begge parter var fullstendig innforstått med at denne summen på langt nær tilsvarte bibliotekets reelle verdi, men for Boeck var det viktigst å være sikker på at biblioteket ble holdt samlet. I kjøpsbetingelsen fremgår det også at ingen bøker skulle videreselges. Thorvald Boecks bibliotek ble kjøpt ved kontrakt i 1899, og kom til Trondheim ved Thorvald Boecks død i 1901. Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab forærte deretter sitt bibliotek til staten ved Universitetsbiblioteket i Trondheim i 1984. Siden har Thorvald Boecks bibliotek vært i NTNU UBs eie.

Brukte nettadresser:

<http://www.ntnu.no/documents/10599/8c997024-2754-4fca-a53d-3c9f92710793>

Thorvald Boecks brev- og autografsamling.)

<http://ask.bibsys.no/ask/> (Søk i BIBSYS)

Kilder:

Daae, Aagaat *Thorvald Olaf Boeck* :
1835-1901 : Biografi. Trondhjem: Det
kgl. norske Videnskabers Selskab